

Liperi

Liperin liikunta- ja
leikkipaikkaverkostoseelvitys

Elympltk 11.6.2024 § 80
Kunnanhallitus 17.6.2024 § 121

Sisällys

LÄHTÖKOHTIA.....	2
Selvityksen tavoitteet, rajaukset, kytkökset ja toteutus.....	2
Mitä liikunta- ja leikkipaikkaverkoston sisältö.....	3
Kuntien liikuntapalveluiden lainsäädännöllinen kehikko.....	3
Liikuntapalveluiden organisointi Liperissä.....	3
Haasteet kuntien liikunta- ja leikkipaikkojen järjestämisessä.....	4
NYKYTILANTEEN TARKASTELUA.....	4
Keskeiset liikunta- ja leikkipaikkainvestoinnit viime vuosina.....	4
Nykyinen verkosto lukujen valossa.....	4
Nykyinen liikuntapaikkaverkosto karttoina.....	6
Pojmintoja asukaskyselyn tuloksista.....	11
Nykytilan kokonaisarviointi (SWOT).....	11
Lapsivaikutusten arviointi.....	12
KEHITTÄMISTYÖN SUUNTAVIIVAT 2024–2030.....	12
Suunnitelmakauden päätavoitteet.....	12
LEIKKIPAIKKAVERKOSTON KEHITTÄMINEN 2024–2030.....	13
Toimintatapojen kehittäminen: viikoittaisen huollon uudelleen organisointi.....	13
Toimintatapojen kehittäminen / Eri sektoreiden leikkipaikkojen yhteiskäyttö.....	14
Leikkipaikkaverkoston kehittäminen.....	15
Ylämylly.....	15
Kirkonkylä.....	17
Viinijärvi.....	19
Mattisenlahti ja Salokylä.....	20
Muut alueet / kaikki alueet.....	20
MUUN LIKUNTAPAIIKKAVERKOSTON KEHITTÄMINEN 2024–2030.....	21
Toimenpiteet / Toimintatapojen kehittäminen.....	21
Toimenpiteet / Muiden liikuntapaikkojen kehittäminen.....	21
Ylämylly.....	21
Pärnävaara.....	22
Kirkonkylä.....	23
Viinijärvi.....	24
Mattisenlahti.....	24
Salokylä.....	25
Muut alueet.....	25
YHTEENVETO.....	25

LÄHTÖKOHTIA

Selvityksen tavoitteet, rajaukset, kytkökset ja toteutus

Selvityksen tavoitteena on kartoittaa Liperin liikunta- ja leikkipaikkojen verkoston nykytila ja määrittää tulevaisuuden verkosto. Sen yhteydessä arvioidaan, mitä uusia, erityisesti matalan kynnyksen liikuntapaikkoja verkostoon on tarpeen lisätä ja toisaalta mistä voitaisiin luopua; mikä näyttäytyy ylimääräisenä. Vapaasti käytettävät ja helposti saavutettavat arkiliikunnan ja matalan kynnyksen liikuntapaikat tarjoavat mahdollisimman monelle kuntalaiselle mahdollisuuden liikkua ja harrastaa. Lisäksi pyritään selvittämään myös sitä, missä määrin toimintatapoja kehittämällä voidaan tehostaa liikuntapaikkojen ylläpitoa ja siten hyödyntää rajalliset ylläpito-, investointi- ja miehistöresurssit viisaasti.

Selvityksellä on yhteyksiä moniin valtuuston hyväksymiin ohjelmiin ja suunnitelmiin. Nämä suunnitelmat ja niihin liittyvissä kyselyissä esitetyt toiveet ja visiot on huomioitu tässä selvityksessä.

Liikkuva Liperi - Liperin kunnan liikkumishjelma tuo laajasti esiin liikkumisen merkitystä, liikkumisen nykytilaa Liperissä ja sisältää kehitysideoita liperiläisten liikkumisen lisäämiseksi markkinoinnista kyyti- ja liikuntakaveripalveluihin. **Tässä selvityksessä keskitytään** sen vuoksi suppeasti vain **liikuntapaikkoihin**. **Liperin kunnan liikuntaolosuhteiden kehittämissuunnitelma** on tätä selvitystä laveampi.

Arkiliikkumisen edistämiseksi Liperissä on laadittu **pyöräliikenteen ja jalankulun kehittämissuunnitelma 2040**. Tässä selvityksessä ei sen vuoksi esitetä erillisiä toimenpiteitä kävely- ja pyöräväylien kehittämiseksi, mutta tuodaan esiin muutamia kohteita, joissa esimerkiksi rakentamalla tai viitoittamalla polku tai ylläpitämällä talvikaudella moottorikelkalla ajettavaa talvipolkua pystyttäisiin kustannustehokkaasti kehittämään ulkoilumahdollisuuksia kesä- tai talvikaudella.

Pärnävaaraa koskee oma **Master Plan** -suunnitelmansa, jonka vuoksi Pärnävaaran kehittäminen on pääosin rajattu selvityksen ulkopuolelle.

Selvitystyöllä on myös rajapinta **Liperin koulu- ja päiväkotiverkoston selvittämisen** suuntaan. Tässä selvityksessä esitetyt näkemykset perustuvat ajatukseen siitä, että koulu- ja päiväkotiverkosto säilyy nykyisellään. Käytännössä koulujen lähiliikunta- ja leikkipaikat saattavat olla tarpeellisia koulun lopettamisen jälkeenkin.

Liperin kunnassa on sekä kunnan että yksityisten hallinnoimia liikuntapaikkoja. Tässä selvityksessä keskitytään **kunnan hallinnoimaan osaan** liikuntapaikkojen verkostosta ja sen kehittämiseen.

Selvityksen ovat toteuttaneet yhteistyössä Hotu Outdoors Oy ja Liperin kunta.

Mitä liikunta- ja leikkipaikkaverkostoon sisältyy

Liikunta- ja ulkoilupaikat voidaan jakaa eri kategorioihin:

1. **Ylikunnalliset liikunta- ja ulkoilupaikat**, joiden tehtävänä on mm. elämyksellisyys ja kuntakuva/brändi. Tällaisia ovat Liperissä esimerkiksi vähintään maakunnallisella tasolla tunnetut Pärnävaaran urheilukeskus ja Kuoringan uimaranta.

2. **Vuoroperusteiset liikunta- ja ulkoilupaikat**, joiden tehtävänä on tukea paikallista järjestötoimintaa sekä lisätä kuntalaisten **tavoitteellista liikuntaa** (mm. yleisurheilukentät, erityisliikuntapaikat, liikuntahallit)

3 a. **Matalan kynnyksen liikunta- ja ulkoilupaikat**, joiden tehtävänä on lisätä **terveysliikuntaa**. Näillä tarkoitetaan mm. kuntosaleja, puistoja, luistelukenttiä, latuja, frisbeegolfratoja sekä kuntoilu- ja ulkoilureitistöjä.

Tavanomaisten liikuntapaikkojen lisäksi matalan kynnyksen liikunta- ja ulkoilupaikkoina tulisi nähdä

3 b. **Lapsille suunnatut leikkipaikat ja lähiliikuntapaikat**

3 c. **Pyörä- ja kävelyteistä ja yksityisteistä koostuvat verkostot**, lähimetsät ja puistot

Kuntien liikuntapalveluiden lainsäädännöllinen kehikko

Kunnilla on vastuu kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä ja liikunnan yleisten edellytysten luomisesta paikallistasolla (kuntalaki 1 §, liikuntalaki 5 §). Kunnan tulee luoda edellytyksiä kuntalaisten liikunnalle kehittämällä paikallista ja alueellista yhteistyötä sekä terveyttä edistävää liikuntaa, tukemalla kansalaistoimintaa, tarjoamalla liikuntapaikkoja sekä järjestämällä liikuntaa myös erityisryhmille.

Hyvinvointialueiden perustamisen jälkeen käyttöön tullut, kuntalaisten hyvinvoinnista ja kunnan panostuksesta eri asioita huomioon ottava HYTE-kerroin määrittää, minkä verran kunta saa valtionosuutta hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen, joten kunnan on myös rahoituksen takia kannattavaa panostaa asukkaiden liikunnan ja terveyden edistämiseen.

Liikuntapalveluiden organisointi Liperissä

Kunnalla on useita liikunta- ja ulkoilupaikkoja, joita ylläpidetään pääosin kunnan omana työnä. Uimahalli Liprakka on vuokrattu. Lisäksi on kyläyhdistysten tai muiden järjestöjen ylläpitämiä liikuntapaikkoja ja esimerkiksi yksityisiä kuntosaleja ja ratsastuspaikkoja. Liperi tiedottaa sekä omista, mutta jonkin verran myös muista liikunta- ja leikkipaikoista sivustollaan sekä Nuorten Liperi -sivustolla.

Haasteet kuntien liikunta- ja leikkipaikkojen järjestämisessä

Olenaisia haasteita ovat rajalliset resurssit niin taloudessa kuin henkilöresursseissa koskien paitsi liikuntapaikkainvestointeja myös liikuntapaikkojen ylläpitoa, väestöpohjan riittävyys, palvelujen vastaaminen muuttuviin trendeihin liikunnan harrastamisessa (muotilajit ja lajien lisääntyminen, liikkumisen polarisaatio, väestörakenteen muutokset ym.) sekä ilkeältä.

NYKYTILANTEEN TARKASTELUA

Keskeiset liikunta- ja leikkipaikkainvestoinnit viime vuosina

Liperin kunnan keskeisiä liikuntapaikkainvestointeja ovat olleet Pärnävaaran ostaminen, Pärnävaaran asfalttiradan päällysteen uusiminen, Pärnävaaran ensilumenladun uusinta (peruskorjaus, valaistuksen ja lumetusjärjestelmän uusiminen), Ylämyllyn koulun Patteriston yksikön liikuntasali ja ulkoliikuntapaikat, Paloaukean monitoimikaukalo, Viinijärven uimarannan kunnostus, Salokylän koulun pihan ja Liperin koulukeskuksen piha-alueen ja lähiliikuntapaikkojen kunnostus, Liperin senioripuisto, Nopsakin kuntoportaat, Kinttupolut ja niihin liittyvät rakenteet, Pärnä Bike Park, Heinälammen talvipolut sekä latuverkoston päivittäminen (latulinjausten uudistaminen, opasteiden ja latukarttojen ajantasaistaminen).

Taikametsän päiväkodin sekä ja Penttilän päiväkotien pihojen peruskorjauksiin on laadittu korjaussuunnitelmat ja saatu avustus pihojen uusimiseen vuoden 2024 aikana.

Liperin tulevien vuosien mahdolliset liikuntapaikkainvestoinnit on esitetty pääpiirteissään valtuuston hyväksymässä liikuntaolosuhteohjelmassa. Lisäksi on laadittu tarkemmat yleissuunnitelmat muun muassa Kirkonkylän koulun liikunta-alueiden, Nopsakin aktiviteettialueen sekä Kirkkolahden ranta-alueiden kehittämisestä.

Nykyinen verkosto lukujen valossa

Liperin liikunta- ja leikkipaikkaverkosto on yleisilmeeltään varsin kattava, mutta liikunta- ja leikkipaikoissa on korjaus-/ylläpitovelkaa ja joidenkin lajien harrastajilta puuttuu harrastusolosuhteet. Eri tahojen ylläpitämiä liikuntapaikkoja on sekä kolmessa suuressa taajamassa että niiden ulkopuolella, joskin kunnan ylläpitämät liikuntapaikat keskittyvät pääosin kirkonkylään, Ylämyllylle ja Viinijärvelle.

Osa liikuntapaikoista on helposti saavutettavia lähiliikuntapaikkoja, osaan liikutaan niiden sijainnin vuoksi pääosin autolla (esim. uimahalli ja Pärnävaara) ja osaa ei edes voida sijoittaa asutuksen yhteyteen (moottoriurheilukeskus, ampumarata). Pääosa liikuntapaikoista on koulujen ja päiväkotien yhteydessä, mikä nostaa niiden käyttöastetta päivisin.

Leikkipaikkoja on lähinnä taajamissa: Viinijärvellä on koulun ja päiväkodin pihojen lisäksi yksi leikkipaikka. Kirkonkylällä on koulun ja Nopsakin lisäksi neljä erillistä leikkipaikkaa. Ylämyllyllä on 5 koulujen tai päiväkotien yhteydessä tai tuntumassa olevaa leikkipaikkaa ja 11 erillistä leikkipaikkaa. Leikkitelineitä on lisäksi Salokylän ja Mattisenlahden kouluilla. Monet leikkipaikoista ovat kuitenkin varsin huonokuntoisia.

Liperissä on sekä alueellisesti että vaativuudeltaan erittäin monipuolinen latuverkosto (62 km) ja kunnan pohjoisosassa runsaasti erilaisia polkureitistöjä (65 km) kesäkauden ulkoiluun monine laavuineen ja kotineen. Sen sijaan talvikauden luontoliikuntaan soveltuvia polkuja ei juuri ole. Varsinaisia (kunnan hoidossa olevia) uimarantoja on 5, lisäksi kylillä on muita uimapaikkoja.

Sisäliikunnan ja kilpaurheilun tarpeisiin Jyrissä on kaksi suurta liikuntasalia, Liperin kirkonkylällä kaksi ja Viinijärvellä yksi (sekä ennen että jälkeen remontin muttei sen aikana), lisäksi kyläkouluilla on pienemmät liikuntasalit.

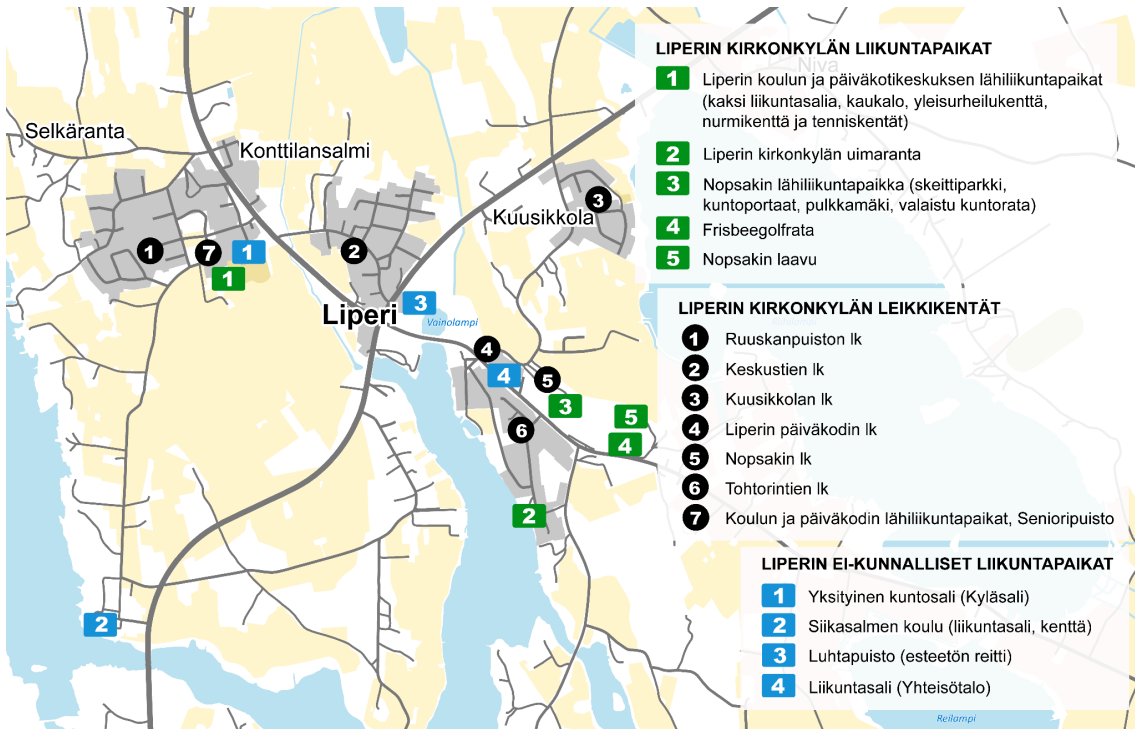
Tällä hetkellä ainoa ”täyskunnallinen” maksuton kuntosali kuntalaisille on Jyrin kuntosali. Lisäksi Liperin yksityisestä kyläsalista on ostettu muutamia maksuttomia vuoroja kuntalaisille. Viinijärvellä ei ole tällä hetkellä (kouluhankkeen vuoksi) kuntosalia. Kunta on vuokrannut Liprakan uimahallin ja kuntosalin kuntalaisten maksulliseen käyttöön. Ylämyllyllä on lisäksi yksityinen kuntosali Vilperi ja kuntokeskus Energy.

Viinijärvellä on pesäpallon pääkenttä, lisäksi Kirkonkylän koululla ja Ylämyllyn Honkamontussa sekä Jyrissä ylläpidetään pesäpallokenttää viivoineen. Pesäpalloon soveltuvat myös Patteriston yksikön ja Taikametsän päiväkodin hiekkakentät. Jalkapallon pääkenttä on Jyrissä. Sivukentät ovat Kirkonkylän koululla ja Viinijärvellä Valistuksen kenttä. Juoksuradat ovat Jyrissä ja Kirkonkylällä. Yleisurheilijat käyttävät etenkin heittolajeihin Salokylän koulun kenttää.

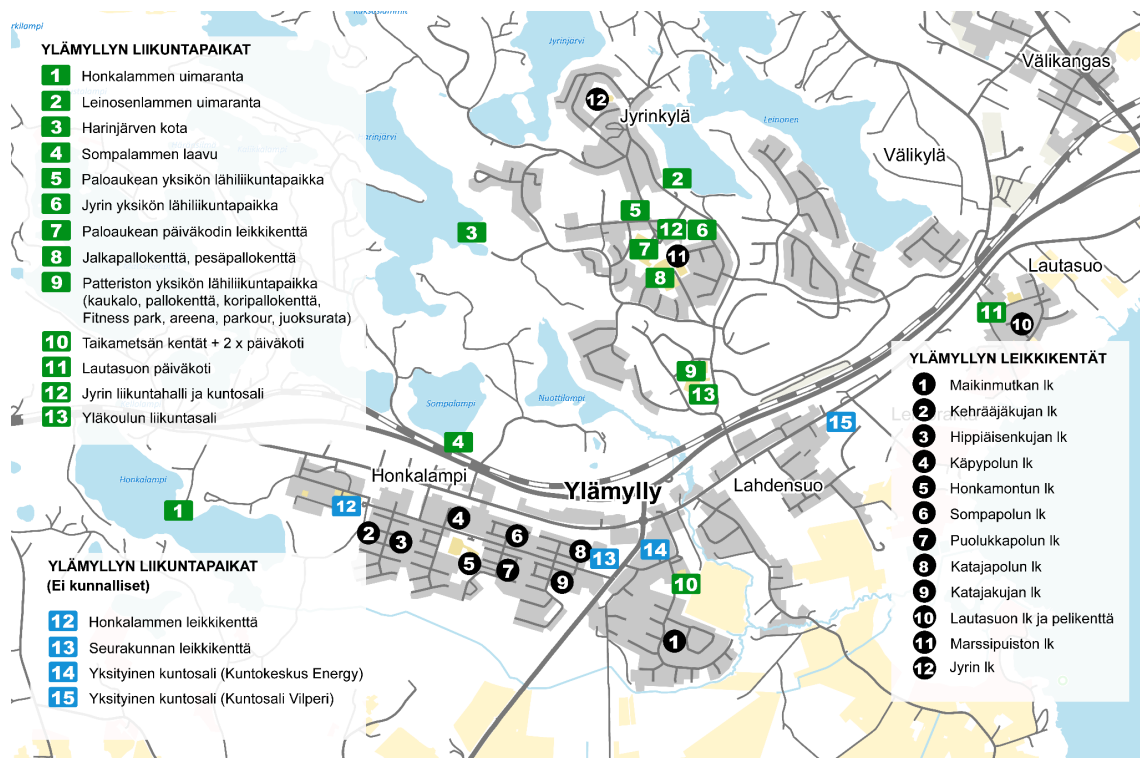
Liperin asukkaat hyödyntävät myös ympäristökuntien liikuntapalveluita erityisesti siltä osin, kun Liperissä ei kyseisiä palveluita ole.

Pääosa tiedoista on kirjattu Lipas-järjestelmään, mutta kirjauksissa on joitakin puutteita ja virheitä (esim. Viinijärven uimaranta on väärässä paikassa), joten tiedot on hyvä vielä käydä läpi.

Nykyinen liikuntapaikkaverkosto karttoina

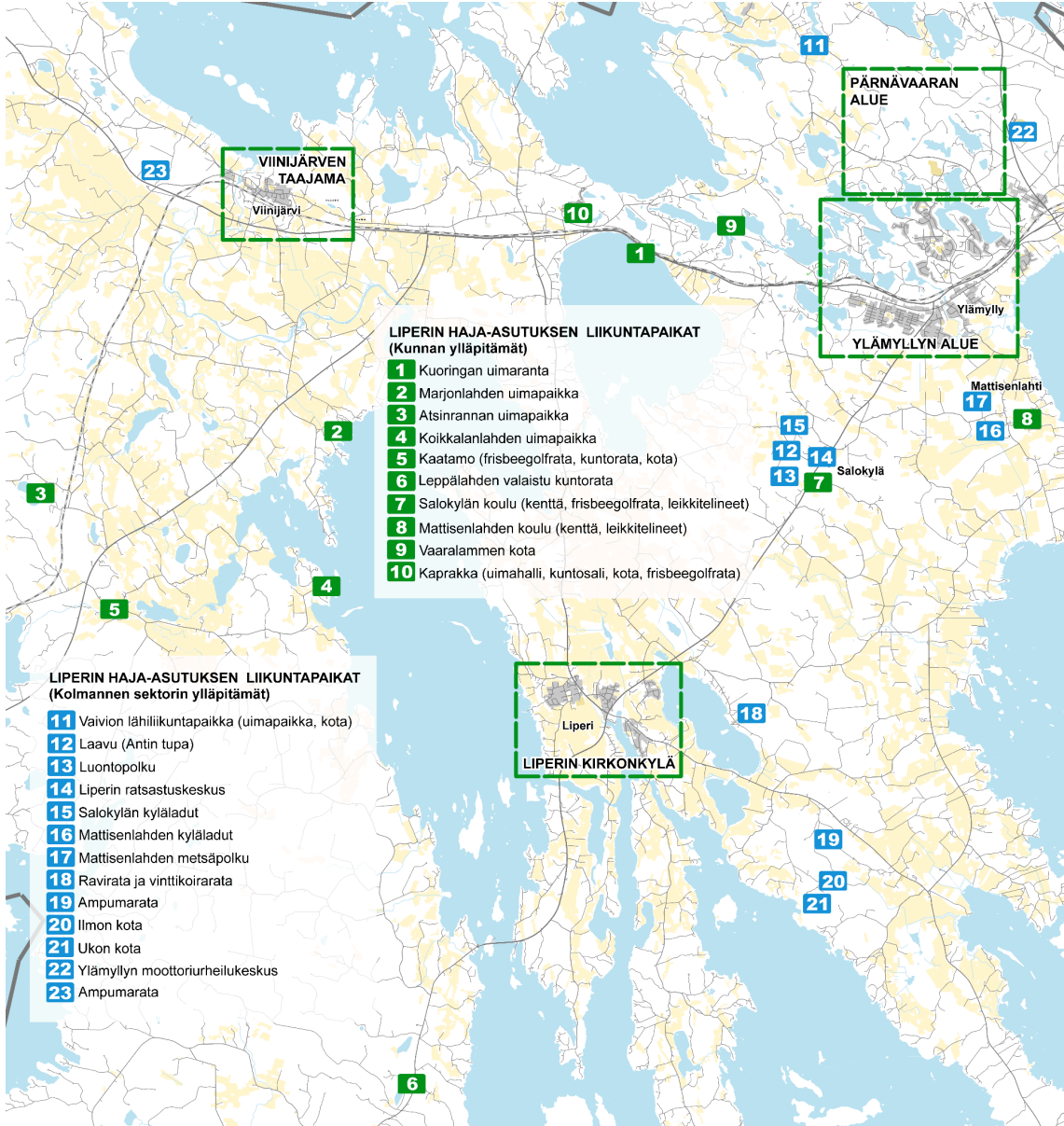
Liperin kirkonkylän liikunta- ja leikkikentät

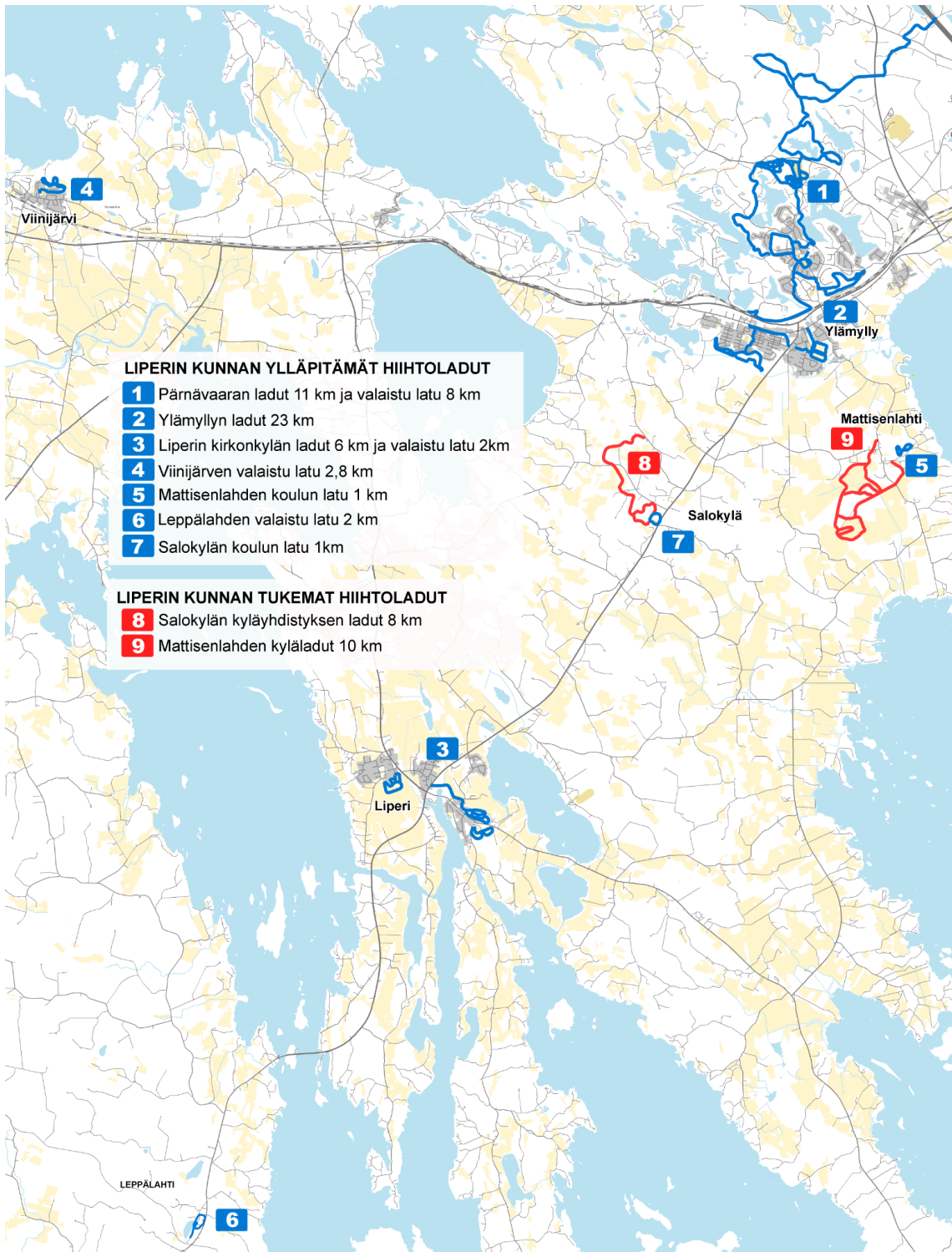
Ylämyllyn liikunta- ja leikkikentät

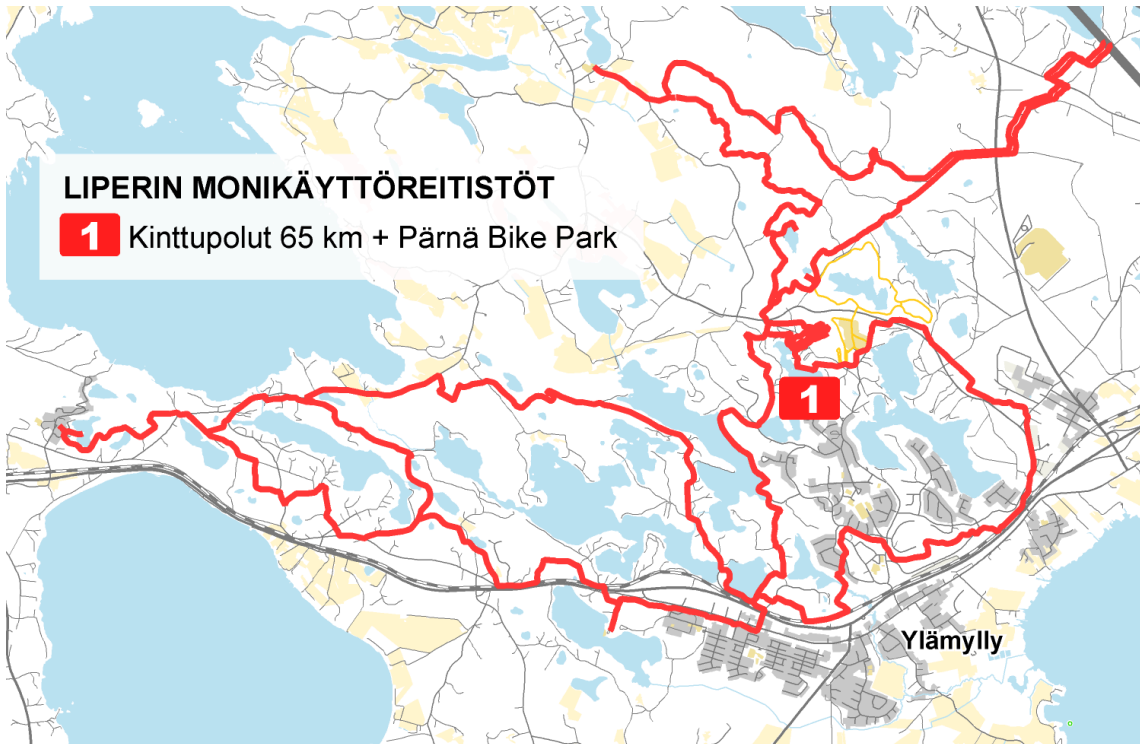
Viinijärven liikunta- ja leikkikentät

Haja-asutusalueen liikuntapaikat

Kunnan ylläpitämät ja tukemat hiihtoladut

Kunnan ylläpitämät kesäreitit (Kinttupolut + Pärnä Bike Park).

Pärnävaaran alueen liikuntapaikat.

Poimintoja asukaskyselyn tuloksista

Asukkaille tärkeimpiä kehityskohteita ovat siis investointeina ja ylläpitokustannuksiltaan varsin edulliset matalan kynnyksen liikuntapaikat, joista erityisesti arkiliikumisen olosuhteita ei ole aina edes muistettu ajatella liikuntapaikkoina. Kehityskohteista latuverkostojen kehittämisprojekti on jo toteutettu nimenomaan siitä lähtökohdasta, että ladut olisivat lähellä kuntalaisia ja sopisivat myös vähemmän kokeneille hiihtäjille.

Nykytilan kokonaisarviointi (SWOT)

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> - uimahalli - luontoliikunnan mahdollisuudet - kunnan kokonaisvaltainen ja palvelulähtöinen ajattelu liikuntapaikkojen suhteen - aktiiviset yksityishenkilöt erityisesti kylillä ja avustuskäytännöt 	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> - aikuisikäisten liikunnan vähäisyys - käyttömäärien seurannan heikkous - osin vanhentunut lajivalikoima - monikeskuksisuus: jokaisessa taajamassa ei pystytä tarjoamaan kaikkea - siiloutuminen ja osioimintointi (esim. Duunipajan hyödyntämisessä) - jäähalli, jalkapallohalli ym. puuttuvat
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> - ulkoisen tuen saaminen Pärnävaaran kehittymiseen - kohteiden kunnan valvonnan joukkoistaminen - kansalaistoiminnan vahvempi tukeminen 	<p>Uhat</p> <ul style="list-style-type: none"> - riski seutukunnan elinvoimaisuudesta ja väestön vähenemisestä - fyysisen aktiivisuuden yleinen väheneminen, istumisen lisääntyminen, liikunta-aktiivisuuden polarisoituminen

Lapsivaikutusten arviointi

Liperin leikkipaikkaverkoston tarkistaminen on perusteltua, koska syntyvyyden trendi on laskeva niin alueella kuin lähes koko Suomessa. Toinen samansuuntainen tekijä on kotihoidossa olevien lasten suhteellisen osuuden väheneminen pitkällä aikavälillä (leikkikentän käyttöikä voi olla vuosikymmeniä). Lakkautettavaksi esitettävät leikkikentät ovat pääasiassa pieniä korttelileikkikenttiä, joiden ympäristössä pääosin asuu vähemmän lapsia kuin niiden rakentamisajankohtana.

Poistettavaksi esitettävien leikkipaikkojen lähialueille jää edelleen leikkipaikkoja lapsille. Matka lähimmälle leikkipaikalle pitenee joillakin käyttäjillä, mutta muutos on kokonaisuudessaan vähäinen. Mitoitustarkastelussa on pyritty siihen, että taajama-alueella leikkipuistoon olisi enintään 1 km matka, jolloin kyse on vielä aidosti lähipalvelusta. Alueelle jäävät leikkipaikat tarjoavat monipuolisemman välineistön ja mahdollisuuden monenikäisten leikkitovereiden kohtaamiseen. Hiukan isommat leikkipaikat sekä niiden yhteyteen mahdollisuuksien mukaan lisättävät aikuisten kuntoiluvälineet edistävät myös vanhempien kohtaamista ja verkostoitumista ja sitä kautta edelleen heidän jaksamistaan ja lasten hyvinvointia.

Turvallisuusympäristö paranee leikkivälineiden uusiutumisen nopeutuessa ja kunnossapidon parantuessa, samoin lähimaiseman viihtyisyys, koska poistettavat leikkipuistot ovat pääasiassa huonokuntoisempia leikkipuistoja. Tarkastelussa on otettu huomioon myös liikenne.

Poistettavaksi esitettyjen lähileikkipaikkojen alueet muutetaan luonnollisiksi puisto/lähimetsäalueiksi tai kaavoitusprosessissa selvitettävien mahdollisuuksien mukaan tonteiksi Honkalammella ja Jyrinlenkissä. Poistettavat leikkivälineet pyritään ensisijaisesti kierrättämään kunnan omilla kohteilla ja niitä tarjotaan myös paikallisille yhdistystoimijoille ennen purkua.

KEHITTÄMISTYÖN SUUNTAVIIVAT 2024–2030

Suunnitelmakauden päätavoitteet

- Arkiliikkumisen edistäminen (penkit, talviajan metsäpolut asutuksen lähellä)
- Liikunta- ja leikkipaikkojen ylläpidon toimintatapojen kehittäminen, vastuunjakojen tarkistaminen
- Liikunta- ja leikkipaikkojen kunnossapidon laatutason nosto
- Nousevien ja hiipuvien lajien huomioiminen liikuntapaikkaverkostossa
- Leikkipaikkojen keskittäminen, kunnostaminen ja kehittäminen
- Osallistuvan budjetoinnin käyttöönotto Liperissä pilottina pienet liikuntapaikat
- Liikuntapaikkojen käyttöasteen lisääminen ja liikuntasektorin kansalaistoiminnan / talkootyön aktivointi
- Liikkumisen esteiden poistamista etenkin matalan sosioekonomisen aseman väestöryhmissä

LEIKKIPAIIKKAVERKOSTON KEHITTÄMINEN 2024–2030

Toimintatapojen kehittäminen: viikoittaisen huollon uudelleen organisointi

Leikkikentät ovat Liperissä tällä hetkellä liikuntapaikkahoitajien hoidossa. Leikkikenttien ylläpito koostuu keväthuollosta, sulan maan ajan (vähintään 15.5.-30.9.) viikkotarkastuksista sekä mahdollisista korjauksista. Keväthuoltoon vaadittava työmäärä vaihtelee kohteittain, mutta joistakin on viety jopa 4 peräkärryllistä roskia pois. Viikkotarkastukseen sisältyy yleiskunnan tarkastuksen lisäksi roskien keruu ja roskisten tyhjennys. Esimerkiksi Honkalammen leikkikenttien viikkotarkastuksiin kuluu kesäkauden aikana arviolta 80 työtuntia, minkä päälle tulee vielä korjauksiin käytetty aika. Varsin merkittävä osa niihin käytettävästä resurssista kuluu siis viikoittain tehtäviin kuntotarkastuksiin ja siisteyden ylläpitoon.

Kunnan kunnossapitovastuun näkökulmasta kohteiden säännöllinen valvonta on tarpeellista, mutta sitoo tällä hetkellä liikuntapaikkahoitajien työaika ja on heidän erityisosaamiseensa nähden varsin yksinkertaista työtä. Toisaalta kunnassa ei tällä hetkellä ole muuta osaorganisaatiota, jonka toimialaan leikkikentät voisivat luontevasti kuulua ja jolla olisi osoittaa soveltuvat resurssit työhön lomitusjärjestelyt ja työmäärän kausivaihtelut huomioon ottaen.

Ongelmaan on muutamia toteutettavuudeltaan eri tasoisia, vaihtoehtoisia tai osin päällekkäisiäkin ratkaisumenetelmiä:

- 1) Leikkikentät säilyvät liikuntapaikkahoitajien työkentässä ja tehtävään osoitetaan tarvittavat lisäresurssit tai leikkipaikkaverkostoa karsitaan ja/tai keskitetään merkittävästi, jotta aika riittää varsinaisten liikuntapaikkojen hoitamiseen (ks. tarkemmin seuraavaa alalukua)
- 2) Liikuntapaikanhoitajat vastaavat ainoastaan laitteiden korjauksista, uusinvestoinneista ja täydentävistä investoinneista. Viikoittainen valvonta, nurmien leikkaus, haravointi, roskien keruu ja tyhjennys ym. siirretään Duunipajan väelle siten, että valvonta on säännöllinen tehtävä ja muut resurssien salliessa tehtävää työtä. Duunipajan väen käyttäminen on taloudellisesti hyvin edullista.
- 3) Leikkikenttien valvontatehtävä tai kokonaisylläpito ulkoistetaan yhdistykselle. Erityisesti vaihtoehto saattaa tulla kyseeseen kaukana muista liikuntapaikoista olevien kohteiden osalta.
- 4) Leikkikenttien ”kummeiksi” tai ”vastuuhenkilöiksi” osallistetaan niiden säännöllisiä aktiivikäyttäjiä. Korvaus voidaan suorittaa palkkana, palkkiona ja/tai kuponkeina kunnan tuottamiin liikuntapalveluihin.
- 5) Koulujen ja päiväkodin henkilökunta ryhtyy vastaamaan niiden yhteydessä tai läheisyydessä olevien kohteiden valvonnasta ja / tai huollosta.

Valittavaa ratkaisua etsittäessä on huomioitava kunnan mahdollinen vahingonkorvausvastuu, jos kunta on laiminlyönyt leikkipuistojen kunnan seurannan ja tästä seuraa henkilö- tai esinevahinkoja. Mahdollisen vahingonkorvausoikeudenkäynnin kohdalla kohteen ylläpitäjä joutuu osoittamaan, että se on noudattanut riittävää huolellisuutta kohteiden ylläpidossa ja valvonnassa. Vastuukysymysten vuoksi ei ole todennäköistä, että yksityiset tahot laajasti ryhtyisivät kohteiden ylläpitäjiksi, mutta koska leikkikentän ylläpitäminen, huoltaminen tai valvonta ei ole julkisen vallan käyttöä, tehtäviä on mahdollista sekä siirtää kuntaorganisaation sisällä että ulkoistaa eri tahoille. Valittavan toimintamallin osalta kunnan omana työnä tehty valvonta on toki turvallisin.

Turvallisuuden ja vastuukysymysten näkökulmasta on huomioitava myös, että tällä hetkellä ainoastaan yhdellä henkilöllä elinympäristöpalveluissa (ulkoalueiden hoidon työnjohtaja) on leikki- ja lähiliikuntapaikkojen turvallisuuskoulutus suoritettuna. Koulutuksen hinta on tällä hetkellä 1 000 eur + alv., joten olisi aiheellista, että myös yksi tai useampi liikuntapaikanhoitaja suorittaisi vastaavan koulutuksen, mikä edistäisi tiedon leviämistä organisaatiossa.

Toimintatapojen kehittäminen / Eri sektoreiden leikkipaikkojen yhteiskäyttö

Tämän selvityksen taustalla oleva perusajatus on, että taajamien keskeiset lähiliikunta- ja urheilualueet sijaitsisivat jatkossa koulujen ja päiväkotien yhteydessä sekä vakiintuneilla urheilu- ja aktiviteettialueilla kuten Nopsakissa ja Honkamontussa. Ratkaisulla tavoitellaan ylläpidettävillä leikkipaikoilla mahdollisimman suurta vuorokautista käyttöastetta ja ylläpidon helpottumista ja tehostumista keskittymisen myötä. Päiväsaikaan liikkuvien lapsiperheiden näkökulmasta on toki tärkeää, että jonkin verran leikkipaikkoja on vapaasti käytettävissä myös päivisin.

Toinen tapa tehostaa Liperin kunnan toimintaa on avata kunnan vuokratalojen leikkipaikat yleisiksi leikkikentiksi silloin, kuin se on leikkikentän sijainnin kannalta järkevää. Tässä selvityksessä tuodaan esiin, että ainakin Viinijärvellä ja Jyrinlenkissä on tilanne, jossa kunnan liikuntayksikön ylläpitämän leikkipaikan ja kunnan vuokratalon (KOy Liperin vuokratalot) leikkipaikan välimatka on 100–300 metriä. Hyödyntämällä vuokratalojen leikkipaikat osana leikkipaikkaverkostoa saadaan tarjottua enemmän leikkipaikkoja koko kuntakonsernin näkökulmasta pienemmillä kustannuksilla. Leikkipaikat jätettäisiin ainakin useimmissa tapauksissa vuokrataloyhtiön hoitoon ja mikäli katsottaisiin tarkoituksenmukaiseksi, lisääntyneestä kulumisesta suoritettaisiin pieni korvaus.

Jossakin yksittäistapauksessa voisi myös olla, että yksityisen tai kolmannen sektorin leikkipaikka voisi korvata vastaavalla tavalla tarpeen ylläpitää kunnallista leikkipaikkaa. Toisaalla tässä selvityksessä tuodaan esiin, että esimerkiksi Honkalampikeskuksen alueella oleva leikkipaikka voisi saada myös yleistä käyttöä Honkalammen alueen asutuksen laajetessa.

Leikkipaikkaverkoston kehittäminen

Seuraavassa esitetään taajamittain esitys Liperin kunnan tulevaisuuden leikkipaikkaverkostoksi. Verkoston ydin olisivat koulujen, päiväkotien ja liikuntapaikkojen yhteydessä olevat leikkipaikat, mutta verkoston täydennykseksi tarvitaan jonkin verran myös asuinalueita palvelevia leikkikenttiä n. 600–1200 metrin välein turvallisista kulkuyhteyksistä riippuen.

Liikuntaolosuhteiden kehittämissuunnitelmasta peräisin olevat ehdotukset on merkitty tunnuksella LOKS, muista valmisteluaineistoista peräisin olevat ehdotukset on merkitty tunnuksella K eli kunta ja Hotu Outdoorsin ajatukset on merkitty tunnuksella (H).

Kaikille leikkipaikoille (ml. leikkikentät) esitetään koko perheelle sopivien kuntoiluvälineiden lisäämistä leikkipaikkojen yhteyteen (LOKS, muok H). Säädetävillä painoilla toimivat ulkokuntolaitteet puuttuvat Liperistä kokonaan (K). Viinijärven kehittämissuunnitelmassa on osoitettu ulkokuntosali pesäpallokentän yhteyteen ja Liperin kirkonkylän kehittämissuunnitelmassa on osoitettu Postineidinkujalle kuntopuisto / ulkokuntosali ja Kirkkolahden rantaan leikkipaikka, joten myös nämä otetaan myös osaksi verkostoa.

Lisäksi esitetään kaikkien liikunta- ja leikkipaikkojen valaistuksen uusimista led-valoiksi (K)

Ylämylly

Ylämyllyn taajama-alue on monikeskuksinen. Sen liikunta- ja leikkipaikkaverkoston keskittymät ovat Paloaukean-Jyrin koulun ympäristössä ja Honkamontussa. Lisäksi selvästi säilytettäviä leikki- tai lähiliikuntapaikkoja on Taikametsän, Puolivälin ja Lautasuon päiväkotien yhteydessä. Leikkikenttäverkoston tiheys Ylämyllyllä vaihtelee paljon taajaman eri osissa. Ylämyllyn vanhimmilla taajama-alueilla alueella on merkittävä määrä vaihtelevakuntoisia leikkikenttiä, jotka on rakennettu aikakaudelle tyypillisesti hyvinkin lähelle toisistaan n. 150–300 m välein. Ylämyllyltä esitetään lakkautettavaksi 7 leikkikenttää, lisättäväksi yksi (Lahdensuo-Lehtoranta) sekä jatkoselvitettäväksi Jyrinlenkin ja Honkalampikeskuksen leikkikenttää.

Yleiskartta Ylämyllyn alueen tulevasta leikkikenttäverkostosta ja sen saavutettavuudesta

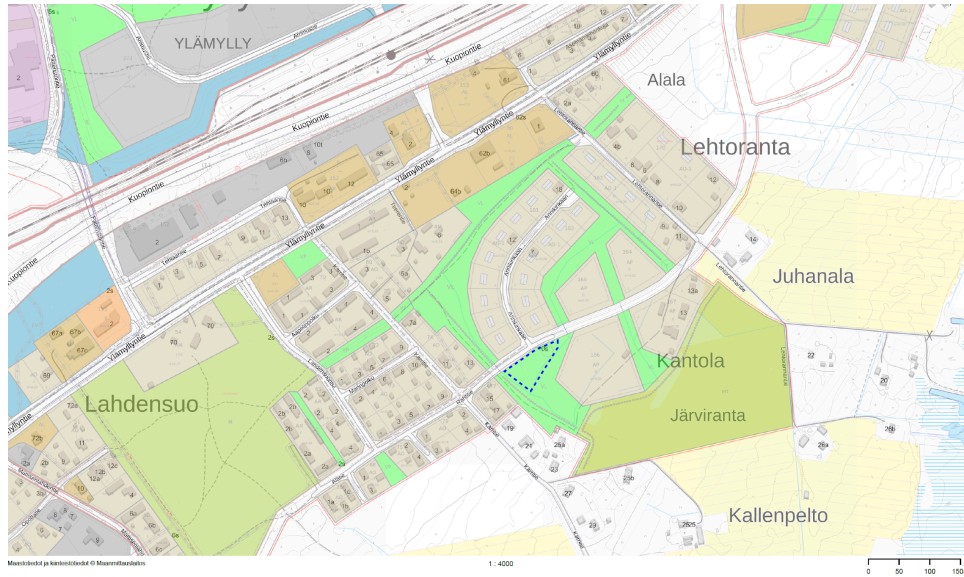
Verkoston karsiminen

- Kaikki Honkalammen korttelileikkikentät (6 kpl) poistetaan käytöstä asteittain 2024 lähtien (LOKS) ja vapautuvat, jo yhdyskuntatekniikan piirissä olevat ja tonttimaiset alueet, kaavoitettaisiin myöhemmin täydennysrakentamiseen. (H)
- Maikinmutkan leikkikenttä lopetetaan; läheisten päiväkotien pihat ovat riittävän lähellä (H)
- Honkalammen leikkikenttätoiminta ja uudet investoinnit keskitetään Honkamonttuun. Talviaikaan Honkamonttuun tulisi lisäksi pulkkamäki, jota kunnostettaisiin ohikulkevan latukoneen voimin (1–2 kertaa viikossa). (H)

Kehityskohteet

- Karttatarkastelun ja saavutettavuuden perusteella Lahdensuo-Lehtorannan alue jää leikkikenttäpalveluiden saatavuudessa katvealueeksi, jolta on matkaa niin Taikametsän kuin Lautasuoinkin päiväkodille 1,5 kilometrin luokkaa. Jyrin koulun Patteriston yksikkö on myös monin paikoin yli 1 km päässä, eikä yläkoulun ja alle

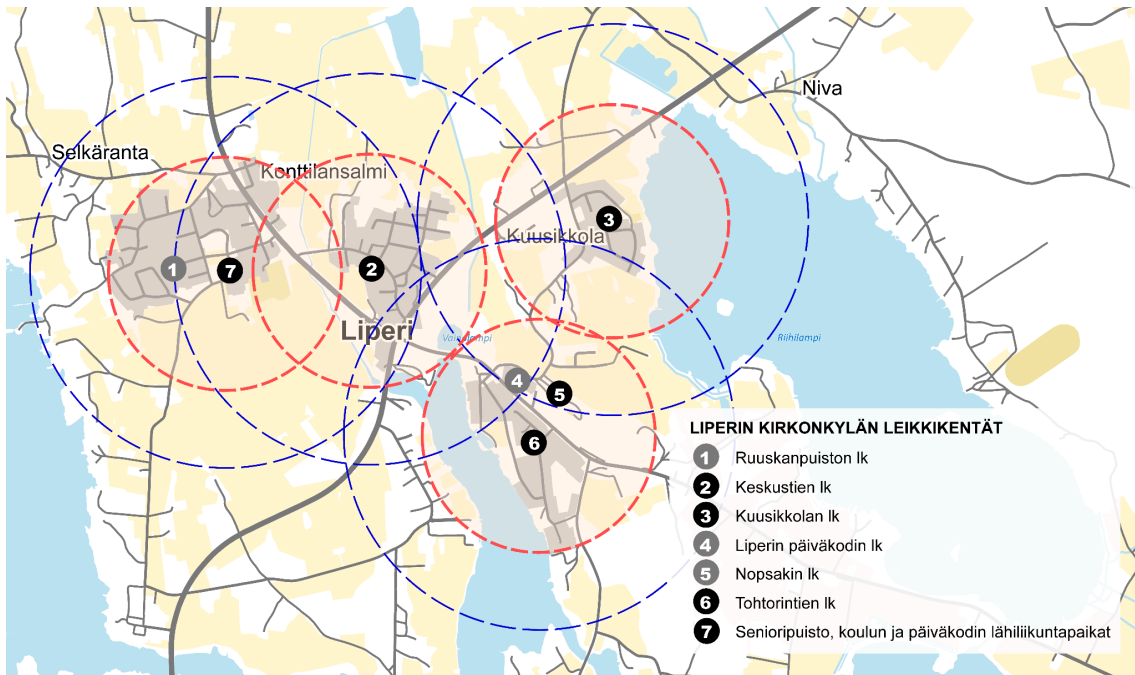
kouluikäisille suunnatun leikkikentän sijoittaminen samaan paikkaan tuo juuri synergiaetua. Alue on yksi Ylämyllyn kehittyvistä aluesuunnista ja osoitettu yleiskaavassa pääosin asumiseen. Näillä perustein alueella on tulevaisuudessa tarve omalle leikkikentälle ja leikkikentän tilantarve olisi hyvä ottaa huomioon VL-alueita kehitettäessä. Leikkikentän toteutusajankohtaa arvioitaessa voidaan tarkemmin selvittää alueen asukkaiden näkemyksiä ja seurata Lehtorannan alueen rakentamisen etenemistä. Leikkikenttävaraus voisi sijoittua esim. Lehtorannan rakennetulle VL alueelle:

- Jyrin (Jyrinlenkin) leikkikenttä olisi karttatarkastelun perusteella lähellä karsituksi tulemistä: se on huollon kannalta syrjässä ja palvelee järvien rajaamaa pientä asuinalueita, mutta kuitenkin vielä varsin lähellä Jyrin koulun leikki- ja liikuntapaikkoja. Jyrinlenkin tilanne on sikäli erikoinen, että Jyrinlenkissä on oikeastaan kaksikin kunnan ylläpidossa olevaa leikkipaikkaa, sekä liikuntapalveluiden ylläpitämä Jyrin leikkikenttä että kunnan vuokratalojen (Jyrinlenkki 15–17) leikkipaikka. Tarkoituksenmukaista olisi, että Jyrinlenkissä olisi jatkossa yksi julkinen, laadukas leikkipaikka. Jos vuokratalojen leikkipaikka valittaisiin näistä säilytettäväksi ja jatkokehitettäväksi, se vaatisi ainakin aidan leikkipaikan ja kadun väliin. Olisi ehkä mielekkäintä, että Jyrinlenkin leikkikentälle tulisi jatkossa pallokenttä ja sen pohjoispuolelle kaavoitettaisiin ja rakennettaisiin yksi uusi vuokratalo, jonka yhteyteen tuotaisiin Jyrinlenkin kaikkia vuokrataloja ja muita asukkaita palveleva leikkivälinevalikoima. (K/H)
- Honkalampikeskuksen alueella on pidettävä silmällä Honkalampikeskuksen leikki- ja lähiliikuntapaikan tilannetta. Kun Honkalammen koulu on siirtynyt kunnan ylläpidettäväksi ja kun keskuksen ympäristöön ollaan asemakaavoittamassa uutta asutusta, Honkalampikeskuksen alueelle tai sen tuntumaan saatetaan tarvita uusia palveluja siten, että kunta voisi olla niissä osakkaana. (H)

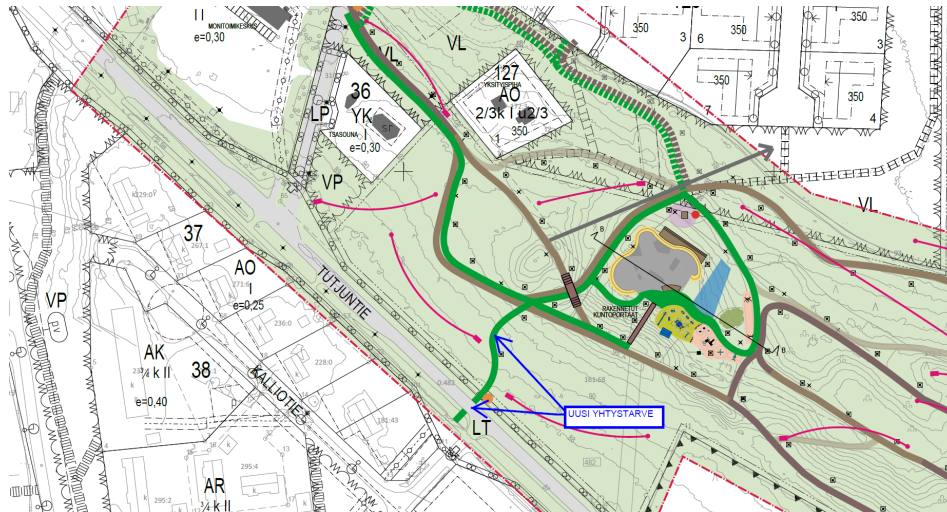
Kirkonkylä

Kirkonkylässä asemakaavoitetut asuinalueet sijaitsevat neljässä eri ryhmässä kaukana toisistaan, jossa esim. Kuusikkolasta ja Pappilasta on molemmista koulukeskukseen yli 2,5 km. Liikunta- ja leikkipaikat keskittyvät koulukeskuksen ja Nopsakin alueille, ja leikkipaikkaverkosta täydentävät erityisesti Keskustien ja Kuusikkolan leikkikentät. Mitoitus- ja saavutettavuustarkastelujen pohjalta Kirkonkylältä Opintien päiväkodin leikkialue sekä 1–2 muuta leikkikenttää.

Verkoston karsiminen

- Mitoitus- ja saavutettavuusperiaatteen mukaisesti Kirkonkylältä voidaan poistaa koulukeskusta lähinnä oleva Ruuskanpuiston leikkipuisto, josta on n. 300–800 m koulukeskukseen (K)
- Pappilan alueella on tällä hetkellä kolme leikkipaikkaa hyvin lähekkäin: yksi perinteisempi helposti saavutettava asuinalueen keskellä oleva sijaitseva leikkipaikka Tohtorintiellä, yksi leikkialue Opintien päiväkodin piha-alueella ja yksi leikkialue Nopsakin lähiliikunta-alueella. Koska päiväkotitoiminta Opintiellä on loppumassa, pitkällä tähtäimellä Pappilan leikkipaikkaverkosto olisi luontevinta keskittää Nopsakin lähiliikuntapaikan yhteyteen. Nopsakin leikkialue on kuitenkin tällä hetkellä vaikeasti saavutettavissa mm. lastenrattailla ja jää Pappilan asuinalueelta katsottuna vilkasliikenteisen Tutjuntien taakse. Kuvassa on havainnollistettu suojatie- ja yhteystarve Tohtorintien pään ja Nopsakin liikunta- ja leikkipaikan välillä:

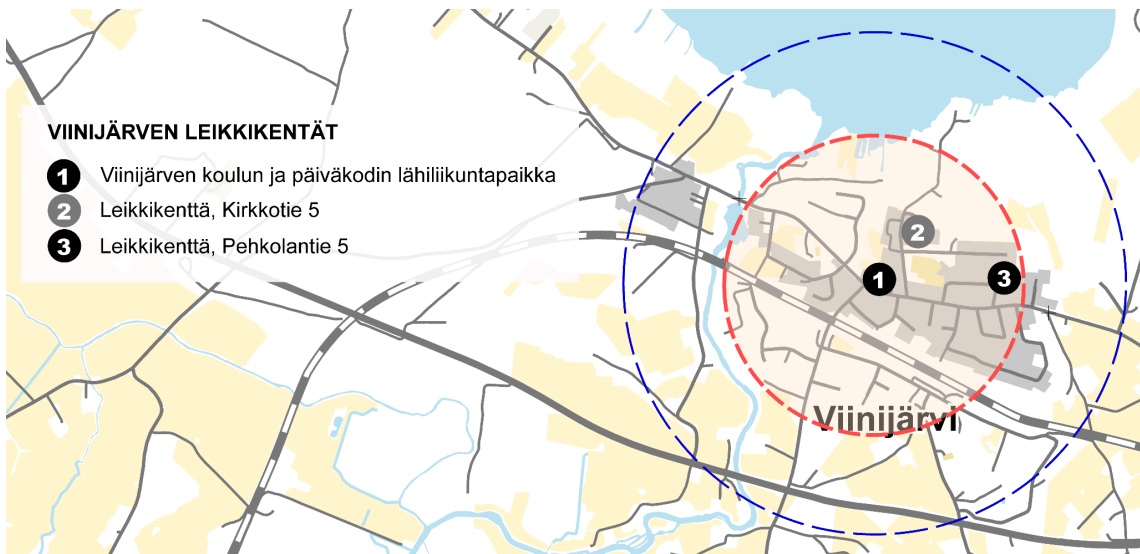
Tohtorintien leikkipaikka on perusteltua pitää verkostossa siihen saakka, kun Tohtorintien päästä saadaan uusi suojatie suoraan Tutjuntien yli ja sen jatkeeksi kunnostettu reitti Nopsakin liikunta- ja leikkipaikalle. Elinympäristölautakunta piti 11.6.2024 kokouksessaan tärkeänä, että kirkonkylän Tohtorintien päästä tulisi saada suojatie suoraan Tutjuntien yli Nopsakin alueelle. (Jos suojatien saaminen pitkittyy, niin voidaan myös laatia Uimarannalle suunnitelma ja sijoittaa laitteet sinne) (H+K)

Kehityskohteet

- Keskustien ja Kuusikkolan leikkipuistot on perusteltua pitää verkostossa ja kunnostaa tai uudistaa tarpeen mukaan (LOKS+K).
- Keskustien ja Tohtorintien leikkipuistojen aitojen tulisi olla korkeampia (K). Leikkialueiden aitakorjauksia voi teettää esim. Duunipajalla tms. (H)
- Kirkonkylän päiväkotitoiminta keskitetään Penttilän päiväkodin yhtyeen, jonne peruskorjataan piha ja rakennetaan asianmukainen aita (K).

Viinijärvi

Viinijärven taajama on Liperin tiivein ja yhtenäisimmin rakennettu taajama, jossa vastaavan 600–1000 m kartta- ja saavutettavuustarkastelun mukaisesti koulu- ja päiväkotikeskuksen lähiliikunta-alueet ja urheilustadion ovat saavutettavissa kävelen.

Verkoston karsiminen

- Viinijärven leikkikentästä (Kirkkotie 5) luopuminen ja välineiden keskitys koulun yhteyteen.(H)

Kehityskohteet

- Viinijärvellä tarvitaan myös päiväaikaan avoinna oleva leikkipuisto, kunnan hallinnassa on hyvä leikkipaikka osoitteessa Pehkolantie 5. Leikkipaikka on avoimella nurmialueella rakennusten itäpuolella helposti tavoitettavissa, eikä sen osoittaminen yleiseksi leikkipaikaksi lisänne merkittävästi kuntakonsernin kokonaiskustannuksia
- Jos taajama kasvaa, kaavoituksen yhteydessä suositellaan varaamaan radan eteläpuolelle tila yhdelle leikkikentälle tulevia alueita suunniteltaessa (H)

Mattisenlahti ja Salokylä

- Säilytetään ennallaan, jos koulu säilyy kouluverkossa. Tällöin Mattisenlahteen voisi saada jotain pientä uutta kivaa leikkikäyttöön (H).
- Jos koulu poistuu verkostosta ja myydään, selvitetään, jääkö kunnan hoitoon mitään vai voisivatko kyläläiset hoitaa leikki- ja liikuntapaikat. (K)

Muut alueet / kaikki alueet

- Kaatamon ja Vaivion kylän osalta selvitetään, onko kylissä toimijoita, jotka haluavat poistuvilta leikkikentiltä kierrätykseen meneviä leikkivälineitä (H).

MUUN LIIKUNTAPAIIKKAVERKOSTON KEHITTÄMINEN 2024–2030

Toimenpiteet / Toimintatapojen kehittäminen

Selvitetään mahdollisuudet siirtää kylälatuja, kylien jääkenttiä ja muita kohteita paikallisten ylläpitoon korvausta vastaan.

Otetaan käyttöön osallistuva budjetointi liikuntasektorin päätöksenteossa, jolloin saadaan myös samalla tietoa siitä, mitä tai millaisia kohteita kuntalaiset arvostavat.

Toimenpiteet / Muiden liikuntapaikkojen kehittäminen

Tämän selvityksen taustalla oleva perusajatus on, että taajamien keskeiset lähiliikunta- ja urheilualueet sijaitsisivat jatkossa koulujen ja päiväkotien yhteydessä sekä vakiintuneilla urheilu- ja aktiviteettialueilla, kuten Nopsakissa ja Honkamontussa. Ratkaisulla tavoitellaan ylläpidettäville liikuntapaikoille mahdollisimman suurta vuorokautista käyttöastetta ja ylläpidon helpottumista keskittymisen myötä.

Yleisenä kehittämissuunnitelmana ehdotetaan kaikkien liikuntapaikkojen valaistuksen uusimista led-valoiksi (K). Mailapelien ulkopelipaikoista on ollut lautakuntakäsittelyssä aloite. On aivan mahdollista, että siinä mainittu pickleball ei koskaan nouse Suomessa ilmiöksi, eivätkä asvaltti eikä betoni ole parhaita mahdollisia materiaaleja tenniskentän pinnaksi. Sen sijaan on jatkossa mahdollista harkita, olisiko muusta syystä asvaltoitavilla kentillä aloitteen kuvaamalla tavalla toteuttaa rakenteita (aidat, verkot ym.) ja viivoja, jotka mahdollistavat useamman kuin yhden lajin harrastamisen.

Liikuntaolosuhteiden kehittämissuunnitelmasta peräisin olevat ehdotukset on merkitty tunnuksella LOKS, muista valmisteluaineistoista peräisin olevat ehdotukset on merkitty tunnuksella K eli kunta ja Hotu Outdoorsin ajatukset on merkitty tunnuksella (H).

Ylämylly

Ylämyllyn taajama-alue on monikeskuksinen. Sen liikunta- ja leikkipaikkaverkoston keskittymät ovat Paloaukean-Jyrin koulun ympäristössä ja Honkamontussa. Lisäksi selvästi säilytettäviä leikki- tai lähiliikuntapaikkoja on Taikametsän ja Lautasuon päiväkotien yhteydessä.

Kehityskohteet

- Honkamonttu jatkaisi kehitystään alueellisena lähiliikuntapaikkana. Alueelle voitaisiin lisätä tulevaisuudessa mm. kuntoportaat ja parkourrakenteita.

- Talviaikaan Honkamonttuun tulisi pulkkamäki, jota kunnostettaisiin ohikulkevan latukoneen voimin (1-2 kertaa viikossa). (H)
- Honkamontun tenniskentän aidan uusiminen on tarpeen, jos kentästä ei luovuta (K)
 - Jyrin koulujen ja päiväkotien ympärillä on runsaasti erilaisia kenttiä ja laitteita, mutta alueen liikennettä voisi olla hyvä jäsentää vielä paremmin ja rakennusten, kenttien ja Leinosenlammen uimarannan ylläpito olisi hyvä yhdistää. Voisi myös selvittää, pystyttäisiinkö jäädytystyötä jotenkin vähentämään. (H)
 - Leinosenlammen uimarannan kohdalla olevien portaiden muokkaaminen ja brändääminen kuntoportaitse seuraavan kunnostamisen / uusimisen yhteydessä ja porrastreeniohjeiden lisääminen (LOKS, muok. H). Porrasprojekti kytkeytyy osaltaan myös mahdolliseen saunahankkeeseen.
 - Jyrin yksikön kaukalolta puuttuu vesiposti; Jos kaukalo tai koulu pysyy verkostossa, tulisi miettiä vesipostin rakentamista. Salibandyseura on kysellyt kesäharjoittelumahdollisuutta, mutta tämä ei välttämättä ole tarpeen. (K+H)
 - Jyrin urheilukentän kunnostus (ml. liian pienet katsomot, varaston kunto ja pukukopit) Mahdollisten uusien aitojen sijoittelussa otettava huomioon lumen vaatima tila. Ilkivalta-altis. (K)
 - Patteriston kouluyksikön kaukalon kehitystarpeet: Kunnossapidossa on todettu ongelmaksi mm. se, että jäätä tehtäessä kentän pintamateriaalina oleva tiilimurska nousee kellumaan ja jäätyy jään pintaan, sekä se, ettei suunnittelussa kentän lumille varattu alue ole osoittautunut käytännössä riittäväksi. (K) Seuraavaksi selvitetään, onko lumille saatavissa lisätilaa siirtämällä pyörätietä tai kehittämällä saattoliikenteen reittejä, sekä sitä, voidaanko kentän pinnoite vaihtaa esimerkiksi kivituhkaksi.
 - Ylämyllyn (Jyrin) kuntosalin laitteiston monipuolistaminen eri tasoille ja ikäryhmille (LOKS); selvitetään tarkemmin, oliko LOKSissa kyse matalan kynnyksen laitteiden lisäämisestä vai salin kehittämisestä vaativillekin käyttäjäryhmille; jos jälkimmäinen, voi olla, että kaupalliset palvelut riittävät. Otettava huomioon myös käytettävissä olevan kuntosalitilan koko.
 - Talviajalle lisätään metsä-/luontokävelyreitti, Honkalammelle ja Jyriin (satunnaisesti ylläpidetty moottorikelkanjälki + lana, reittimerkinnot) (H)

Pärnävaara

Pärnävaara on erityisesti hiihto- ja maastoliikuntapalveluistaan sekä koira- ja ampumaurheilupaikoista tunnettu liikunta-alue, jolla on liikuntapaikkana maakunnallinen merkitys. Pärnävaara on hyvin tärkeä myös liperiläisille liikkujille sekä sillä on merkitys myös Liperin ylpeydenaiheena ja tulevaisuudessa enenevässä määrin mahdollisesti myös työllistäjänä ja matkailukohteena.

Pärnävaaran tulevaisuutta on visioitu laajasti vuonna 2022 valmistuneessa Pärnävaaran master planissa, jonka visioissa Pärnävaaralla on vuonna 2040 mm. laajaa majoitustoimintaa, matkailutoimintaa, seikkailumetsä, stadionkonsertteja, retriittejä ja

karjalaiset kansanjuhlat. Liperin kunnan liikuntaolosuhteiden kehittämissuunnitelmassa tavoitellaan Pärnävaaran kehittämistä hankerahoituksella ja yksityisrahoituksella ympäri vuotiseksi liikunta-, vapaa-ajan- ja matkailukeskukseksi.

Pärnävaaralla on erityisasema Liperin kunnan liikuntapaikkaverkostossa: Pärnävaaralla tuotetaan merkittävä osa Liperin liikuntapalveluista ja siellä käytetään merkittävä osa Liperin kunnan liikuntapalveluiden tuotantoon varatuista resursseista; viime vuosina on myös toteutettu suuria investointeja aina alueen ostamisesta alkaen. Pärnävaara ei kuitenkaan ole, eikä sen tarvitsekaan olla, sellainen asutuksen lähellä tai sisällä sijaitseva, ilman omaa autoa tavoitettava matalan kynnyksen lähiliikuntapaikka, jollaisten ylläpitäminen on kuntien liikuntapalveluiden perustehtävä. Matalan kynnyksen liikuntapaikat mahdollistavat kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia edistävän, usein hyvin arkipäiväiseenkin liikunnan mahdollisimman pienin tuotantokustannuksin. Pärnävaaran erityisasema on pidettävä mielessä sekä investointien että vuosimenojen kohdalla, jos joudutaan pohtimaan sitä, käytetäänkö 500 000 euroa Pärnävaaran toimintojen kehittämiseen vai uudistetaanko 10 leikkikenttää kunnan eri osiin.

On selvää, että Pärnävaara on jatkossakin merkittävä osa kunnan liikuntapaikkaverkoston, mutta siellä on jatkossa tarvetta toiminnan ja vastuiden selkeyttämiseen. Alueen operatiivisen toiminnan osalla tarvitaan jatkossa entistä tiiviimpää ja saumattomampaa yhteistyötä yrittäjien, kolmannen sektorin toimijoiden ja kunnan välillä. Myös alueen markkinointi, nettisivut ja muu viestintä tulee saada keskitetyimmäksi ja tehokkaammaksi. Pärnäällä kaikkien uusinvestointien painopiste on jatkossa yritysvetoisessa rakentamisessa.

Pärnävaaralla on visioiden toteutuessa merkittävät mahdollisuudet maakunnallisesti tärkeänä liikuntapaikkana, valtakunnallisesti kiinnostavana matkailukohteena ja suurtahtumien näyttämönä. On kuitenkin huomattava, että jos edes merkittävä osa visioista toteutuu edes osittainkin kunnan omana toimintana, tästä seuraisi, että enemmistö Liperin kunnan liikuntapaikanhoitajista työskentelisi Pärnävaaralla. Tästä näkökulmasta tulevaisuudessa on toiminnan kehittyessä ajoittain arvioitava myös mahdollisuuksia tai tarvetta siirtää Pärnävaaralla toimintoja kunnan ja yksityisten tahojen yhdessä omistamaan yhtiöön (PPP, public-private partnership) tai siirtymistä Pärnävaaran toimintojen erillisbudjettiin.

Kirkonkylä

Kirkonkylässä asemakaavoitetut asuinalueet sijaitsevat neljässä eri ryhmässä kaukana toisistaan. Liikunta- ja leikkipaikat keskittyvät koulukeskuksen ja Nopsakin alueille. Liperin kirkonkylän liikuntapaikkarakenne on varsin vakiintunut.

Kehityskohteet

- Koulukeskuksen yhteydessä olevan tenniskentän aitojen, juoksuradan ja pallokentän pinnan sekä jääkentän pohjan kaltevuuden tarkistus ja korjaus sekä mahdollisten muiden yleissuunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden toteuttaminen, Penttilän päiväkodin pihan peruskorjaus (K).
- Skeittiparkin asfaltin tarkistus ja mahdollinen uusiminen. (K)

- Latujen kunnossapidon yhteydessä ajettava siirtymämatka Luhtapuiston ja kirkonkylän koulukeskuksen välillä voitaisiin hyödyntää tehokkaammin ajamalla mönkijällä peltoja ja joutomaita pitkin, jolloin samalla vaivalla saataisiin myös Liperin kirkonkylälle talviajan kävelypolku (H).

Viinijärvi

Viinijärven taajama on Liperin tiivein ja yhtenäisimmin rakennettu taajama, jossa koulu- ja päiväkotikeskuksen lähiliikunta-alueet ja urheilustadion ovat saavutettavissa kävellen. Valistuksen kenttä jää parin kilometrin päähän taajamasta.

Verkoston karsiminen

- Valistuksen kenttä on tarkoitus jäädä kunnan ylläpidon piiriin, mutta tulevaisuudessa voidaan tarpeen mukaan selvittää sen kunnossapidon luovuttamisesta muille tahoille.

Kehityskohteet

- Viinijärvellä vuokramaalla sijaitsevan tenniskentän jatkon päättäminen ja mahdollinen luopuminen. Kenttä on vuokramaalla ja seuraavan suuremman peruskorjauksen yhteydessä voisi pohtia sen siirtämistä kunnan omalle maalle, lähemmäs koulua tai pesäpallokenttää ylläpidon helpottamiseksi. Jos tenniskentistä ei luovuttaisi tai sitä ei siirrettäisi, aidat tulisi uusiksi. (K+H)
- 9-reikäinen frisbeegolfrata Viinijärvelle lut. kirkon itäpuolelle (LOKS, täsmentänyt H)
- Viinijärvellä parkkipaikka Taanilankujan päähän, josta pääsee latuprofiililtaan helpommille ja suosituimmille yksityisten henkilöiden ylläpitämille laduille. Myös mahdollisesti tulevan frisbeegolfradan kävijät voidaan ohjata maastoon Taanilankujan kautta, koska frisbeegolfia ja hiihtoa harrastetaan tyypillisesti eri vuodenaikaan. (H)
- Viinijärven hiihtolatuverkostoon valmisteltaisiin 1–2,5 km lisäys kunnan ylläpidettäväksi, joka toisi lisää kaivattuja matalan kynnyksen hiihtolatuja. (H)
- Talviajalle metsä-/luontokävelyreitti Viinijärveltä Sorasärkän suuntaan (satunnaisesti ylläpidetty moottorikelkanjälki, reittimerkinnyt) (H)
- Skeittipuiston kunnan tarkistaminen ja säilyttämistarpeen arviointi (K)

Mattisenlahti

- Kentät ym. liikuntapaikat säilytetään ennallaan, jos Mattisenlahden koulu säilyy kouluverkossa. Tarkastetaan mm. pallokentän kunto, aidan tai pensasaidan tarve sekä jäädytykseen tarkoitettun vesipisteen toimivuus (K, H).

- Tarkistetaan, voisiko jääkentän hoidon ja koululadun ulkoistaa paikalliselle toimijalle (yhdistys tai yrittäjä). Kontiolahdella vastaavan kokoisilla kylillä paikalliset yhdistykset hoitavat jääkentät kunnan tukemana. (H)
- Jos koulu poistuu verkostosta ja myydään, selvitetään, voisiko kyläyhdistys ottaa hoitaakseen leikki- ja liikuntapaikat. Valittavan ratkaisun kannalta on olennaista, jääkö koulu kylätaloksi vai myydäänkö se yksityiskäyttöön.

Salokylä

- Salokylään uutta kivituhkaa kentälle. (K)
- Selvitetään työnjako siitä, mitä jääkentän hoidossa tekee kunta ja mitä urakoitsija, ja voiko työnjaon siirtää kokonaan yhdelle urakoitsijalle tai kyläläisille korvausta vastaan.
- Vastuun siirtämisen selvittäminen koskee myös latuja. Tällä hetkellä Salokylässä on sekä kunnan että paikallisten latuja saman latuverkoston osina. (H)
- Jos koulu poistuu verkostosta ja myydään, selvitetään, voisiko kyläyhdistys ottaa hoitaakseen leikki- ja liikuntapaikat. Valittavan ratkaisun kannalta on olennaista, jääkö koulu kylätaloksi vai myydäänkö se yksityiskäyttöön.

Muut alueet

- Kuoringassa selvitetään mahdollisuutta siirtää rannan kunnosta ja siisteydestä huolehtiminen kahvilayrittäjälle korvausta vastaan. (H)
- Reitistöjen, laavujen ja kotien osalta muutostarpeita ei varsinaisesti ole. Yleislinja on se, että syrjäiset laavut säilyvät paremmassa kunnossa ja taajaman pinnassa olevat laavut kohtaavat enemmän ilkeävaltaa, toisaalta käyttöasteessakin on varmasti eroja. Laavujen huoltoväliä voidaan pohtia vielä tarkemmin. (H)
- Kaatamon kylän osalta selvitetään, onko kylässä toimijoita, jotka olisivat kiinnostuneita kunnan tuesta hiihtoladun ylläpitoon (H).

YHTEENVETO

Tässä selvityksessä esitetään, että Liperin kunnan liikunta- ja leikkipaikkaverkosto säilytetään pääosin entisenlaisena. Keskeisiä muutosehdotuksia ovat:

- 12 leikkipaikkaa ehdotettaisiin lopetettavaksi (ja 1 lisättäväksi)
- selvitetään kylälätkujen ja -jäiden ja uimarantojen ylläpidon ulkoistamista kyläyhdistyksille tai muille tahoille korvausta vastaan

Näillä toimilla tavoitellaan tilannetta, joissa liikuntapaikanhoitajien työaikaa vapautuu siirtoajosta, purkamisesta, lastaamisesta ja leikkipaikkojen kunnan tarkastamisesta varsinaiseen liikuntapaikkojen hoitotyöhön. Lähiaikoina on myös tarkoituksenmukaista arvioida sitä, missä määrin liikuntapaikkojen kunnan valvontaa ja esimerkiksi roskien keruuta voivat hoitaa myös muut (työkustannukseltaan edullisemmat) tahot kuin liikuntatoimen liikuntapaikanhoitajat.

Tässä selvityksessä ei oteta kantaa suurinvestointeihin eli siihen, tulisiko Liperissä olla esimerkiksi jalkapallohalli tai jäähalli. Nämä ovat lähtökohtaisesti molemmat liikuntamahdollisuuksia lisääviä ja positiivisia, mutta investointikustannuksiltaan suuria hankkeita, joiden eteneminen on luonteeltaan poliittinen päätös. Sen sijaan selvityksessä on pyritty nostamaan esiin joitakin kustannuksiltaan varsin pieniä mutta vaikuttavuudeltaan ainakin kohtalaisia hankkeita:

- talvikauden monitoimireitit (= opastettu, moottorikelkalla huolettava reitti)
- Viinijärvelle uusi pysäköintipaikka latuverkostolle ja frisbeegolfkentälle Taanilankujan päähän
- Honkamontun jatkokehittäminen, mm. pulkkamäki ohikulkevan latukoneen toimesta
- Leinosenlammen portaiden jatkokehittäminen ja brändääminen kuntoportaina
- Jyrin koulukeskuksen toimintojen parempi järjestely erityisesti jäädytyksen osalta
- Aikuisten tai koko perheen liikuntalaitteiden lisääminen leikkipaikoille

On kuitenkin tärkeää muistaa, että pelkät fyysiset liikuntapaikat eivät yksistään riitä. Uusi tutkimus osoittaa, että perinteinen liikuntapaikkarakentamiseen panostaminen ei ole paras tapa saada väestö liikkumaan. Nykyinen liikuntapaikkarakentaminen ja liikuntapalveluiden tarjonta palvelevat pääasiassa jo ennestään aktiivista väestönosaa ja liikuntaseuroja. Liikuntaa harrastamattomia tai liikunnallisesti passiivisia ei saada lisäämään liikunnan määrää pelkästään rakentamalla lisää hulppeita puitteita, vaan ennemminkin pitää löytää ratkaisuja liikunnan harrastamisen esteiden purkamiseen.

Edellä kuvatun YLLI-hankkeen tutkimuksissa on havaittu, että liikunnan määrän ja liikuntamahdollisuuksien lisääminen edellyttää yksilön terveyteen, taitoihin ja elämäntilanteeseen liittyvien moninaisten esteiden poistamista.

Liikuntapaikkasuunnittelussa tulisi siis miettiä pelkän sijainnin sijaan myös muita tekijöitä, kuten asukkaiden taitoja ja tietoja käyttää liikuntapaikkaa, motivaatiota ja jaksamista sekä liikunnan arvostusta. Tämä on Liperin kunnan seuraava haaste.

LIITE 1: Liperin liikuntaolosuhteiden kehittämissuunnitelmassa esitetyt investoinnit tuleville vuosille (lisätään pdf-muotoisena lopulliseen versioon)